

راهنمای کشت کنجد

مهندس مهتاب صمدی

کارشناس مجتمع تحقیقات کاربردی و تولید بذر
شرکت توسعه کشت دانه های روغنی

آبیاری سریع و سبک در کشت این گیاه توصیه می شود. کشت کنجد می تواند در محدوده گسترده ای از خاک ها صورت گیرد، اما گیاه در خاک های سبک و با زهکش مناسب بهترین رشد را دارد و pH ۵-۸ را ترجیح می دهد و به خاک های بسیار اسیدی و شور، حساس است. زهکشی خاک در کشت کنجد بسیار مهم است، بطوری که کنجد به دوره کوتاه غرقابی و ایستادگی آب بسیار حساس است. رشد و نمو کنجد شامل چهار مرحله رویشی، زایشی، رسیدگی و خشک شدن است. کنجد گیاهی با رشد نامحدود است بنابراین بین مراحل رشدی در دوره های مختلف از فصل رشد همپوشانی وجود دارد. بذر در اولین کیسول ممکن است رسیده باشد در حالی که بخش های زیری گیاه هنوز در مرحله گلدهی است. رشد کنجد در ۳۰ روز اول کند است در حالی که رشد ریشه، سریع تر از برگ ها و ساقه ها می باشد. کنجد به دوره طولانی نور خورشید نیاز دارد و عموماً گیاهی روز کوتاه است با این وجود وابسته هایی وجود دارند که تحت تاثیر طول روز قرار نمی گیرند. این گیاه به دمای ثابت بالا نیاز دارد، محدوده مطلوب دمایی جهت رشد، ۲۶-۳۰ درجه سانتی گراد است. کمترین دما جهت جوانه زنی تقریباً ۱۲ درجه سانتی گراد است، اگر دما زیر ۱۸ درجه سانتی گراد باشد می تواند اثرات منفی در جوانه زنی داشته باشد.

کنجد یکی از محصولات چند منظوره است که در مناطق خشک کشت می شود. این گیاه خصوصیات منحصر به فردی دارد که می تواند مناسب سیستم های تناوبی باشد. تولید این محصول بطور قابل توجه آسان است چرا که تجهیزات مورد استفاده در محصولات دیگر می توانند در کشت و کار این گیاه مورد استفاده قرار گیرند. کشت این گیاه با منابع محدود در شرایط مشابه نسبت به محصولات زراعی دیگر، با بازگشت سرمایه بیشتر و هزینه کمتر سودآوری بیشتری به همراه دارد. کنجد خصوصیات زراعی مهمی دارد از جمله این که به شرایط گرمسیری سازگار است، در خاک با حداقل رطوبت به خوبی رشد می کند، در دمای بالا عملکرد خوبی داشته و دانه ها ارزش غذایی بالایی دارند. گیاه کنجد در خاک های نسبتاً فقیر در شرایط آب و هوایی که عموماً برای محصولات دیگر نامناسب است رشد می کند. این گیاه با سیکل برداشت نسبتاً کوتاه از ۹۰-۱۴۰ روز، امکان کشت محصولات دیگر را در مزرعه فراهم می کند و اغلب با محصولات دانه ریز دیگر کشت می شود. این گیاه به حفظ رطوبت خاکی که در آن کشت شده کمک کرده و رطوبت لازم را برای محصول بعدی مستقیماً بعد از برداشت فراهم می کند. بطور کلی کنجد میزان آب کمتری از پنبه، ذرت، سورگوم، سویا و بادام زمینی مصرف می کند. این گیاه یکی از محصولات متحمل به خشکی در جهان است، اما با رطوبت بیشتر عملکرد بالاتری بدست می آید.

گلدهی کنجد تقریباً ۳۵-۴۵ روز بعد از کاشت شروع و پس از ۸۵-۷۵ روز متوقف می شود. در هر کیسول تقریباً ۷۰ بذر تشکیل می شود. عکس العمل کنجد به دما و طول روز نشان می دهد که این گیاه باید در فصل مرطوب در مناطق گرمسیری، یا در تابستان در نواحی با دمای بالاتر کشت شود. کنجد زمانی که تقریباً ۵۰ درصد کیسول ها به رنگ زرد در می آیند قابل برداشت می باشد. رسیدگی فیزیولوژیکی به طور طبیعی ۹۵ تا ۱۱۰ روز بعد از کاشت اتفاق می افتد و زمانی است که ۷۵ درصد کیسول ها روی ساقه اصلی، بذر رسیده دارند. از دیگر شاخص های زمان مطلوب برداشت (رسیدگی فیزیولوژیکی)، قهقه ای شدن پایین ترین کیسول ها، زرد شدن ساقه، ریزش برگ ها، پایان شکوفه دهی و زرد شدن برگ ها می باشند. به منظور جلوگیری از ریزش محصول، برداشت نباید با تاخیر صورت گیرد. صدمه دیدن بذر طی برداشت در بقا، ذخیره سازی و کیفیت روغن تاثیر می گذارد. بعد از برداشت و خشک کردن بذور، محل ذخیره سازی باید از نظر عاری بودن از آفات، کنترل شود. ذخیره سازی کنجد باید در محل تاریک و دمای پایین (زیر ۱۸ درجه سانتی گراد) صورت گیرد. در شرایط ذخیره سازی مطلوب، کنجد می تواند برای چندین ماه حتی بیشتر از یک سال نگهداری شود.

منبع

1. Ray Langham, D. Riney, J. Smith, G. and Wiemers, T. 2008. Sesame Grower Guide. Available at www.sesaco.net.
2. Akpan, U. G. 2012. Oilseeds. Chapter 5. Tunde-Akintunde, T. Y. Oke, M. O. and Akintunde, B. O. Sesame Seed. Published by InTech. 81-98.